

Heteromannelijkheid

Ik ben geen groot bewonderaar van de dichter P.C. Boutens. Zijn taal is me te barok, te ouderwets. Maar enkele regels van hem zijn me altijd bijgebleven. De *Strofen en andere verzen uit de nalatenschap van Andries de Hoghe* (1919) kon hij in zijn tijd moeilijk onder eigen naam laten verschijnen omdat het homogedichten waren. Daarom koos hij de omweg van het zogenaamd bezorgen van ongepubliceerd werk van een te vroeg gestorven jonge dichter. De negende strofe beschrijft de kwellingen van het homo bestaan in schrille termen:

Daar is niet één die eenzaam gaat als ik,
en geen der andren draagt zijn harts geheim-

Woorden als 'eenzaamheid' en 'masker' waren toentertijd codewoorden voor homoseksualiteit. Afdreven van moeder en moedertaal voelt de hoofdpersoon zich een vreemde in het gewoel 'van dit ontelbaar levendschoone volk'. Wanneer hij zich richt tot de anderen

keert het vreemd woord in ledige echo weder,
ijdel en dood zoodra zijn mond het sprak:-

En dan komen de zinnen die mij zo intrigeren:

maar als mijn schuwe groet hun nadertreedt,
en van hun lippen ruischt het helder antwoord,
dan voel ik hoe ik nimmer halen zal
den simplen aanslag van dien heemschen toon

Helder, simpel en huiselijk is het antwoord van de heteroman op de ijdele vraag van de verlegen homo die er niet in slaagt de kloof te overbruggen die er tussen hen bestaat. De homo kan zelfs niet als dichter die zijn taal beheerst de woorden vinden om contact te leggen met de hetero. Het aannemen van een gender- en seksuele rol mag volgens de butlerianen een kwestie van imitatie en herhaalde performance zijn, maar de dichter faalt hopeloos in het halen van de simpele aanslag van die heemse toon. Hij zou de mannelijkheid dolgraag willen imiteren, maar het lukt gewoon niet.

De kern van het onbegrip en de afstand is de vanzelfsprekendheid van de heteroseksuele mannelijkheid waar de homoman tegenop loopt. Homomannen mogen nog zo pochen op hun masculiniteit, voor hen blijft de opgelegde, vaak ook nagestreefde

genderrol uithoems. Als ze niet al zelf twijfelen aan hun mannelijkheid, dan doen andere mannen het wel. Een homo kan dagelijks op de sportschool trainen en stevig in de spieren zitten, vloeken als de duivel, op de grond spugen, altijd zullen de andere wel dat ene vlekje vinden dat onvertaaldelijk naar zijn nichterigheid verwijst: een slap handje, een uithoemse toon, een blik die te lang op de verkeerde plek blijft rusten, de afwezigheid van een vriendin, een gevoel voor stijl of gemak in de omgang met vrouwen. Wie kent niet deze onnozelen kenmerken van het miezig? Boutens leed eronder en eindigde de negende stufe zoals ze begon, met de eenzaamheid, op naam van de jong gestorven dichter:

In het systeem van gender en seksualiteit is sinds de tijd van Boutens wel iets veranderd, maar niet de grondtoon. Vanuit het mannelijk perspectief blijven er twee exemplarische abjecte posities. Naast de slet voor vrouwen die zin in seks hebben en niet in het tuig van de seksedichotomie meelopen, zijn er aan de mannekant de nichten die eisen van mannelijkheid geweld of ongewild negeren of trotseren. In een systeem dat nichterigheid en sletterigheid afwijst, moeten homo's het nodige werk verrichten om niet voor nicht te worden aangezien en vrouwen om de rol van slet of hoer te vermijden. Hun omgeving milt ze tot mannen en moeders. Voor homo's is niet het naspelen van mannelijkheid een tweede natuur geworden, maar de inspanning om te bewijzen dat ze niet onmannelijk zijn. De taboes op homoflic (homo-vriendschap, homohuwelijk) mogen afgezwakt zijn, die op homoseks en op nichterigheid leven onverminderd voort, ook onder homo's. Er zijn weinig homo's die ongeremd de nicht uithangen. In de Nederlandse samenleving die zo 'open' is geworden over homoseksualiteit, is acceptatie gaan betekenen dat je wel homo mag zijn maar geen nichterigheid mag laten zien – en dat vinden ook de meeste homo's die vooral gewoon normaal' willen zijn (Kouzenkamp 2006).

Behoudende versus links-liberijnse emancipatie

Een grondige kritiek op mannelijkheid is niet alleen voor homo's relevant. Ook het feminisme dat zich verzet tegen gangbare noties van vrouwelijkheid doet er goed aan noties van mannelijkheid te kritiseren. Net als 'heteroseksualiteit' en 'homoseksualiteit' functioneren 'mannelijkheid' en 'vrouwelijkheid' als een vastliggende tweedeling die een verdere gender- en seksuele differentiatie in de weg staat. Vooral de seksuele differentiatie krijgt binnen genderstudies vooralsnog te weinig aandacht. Zo krijgt de mannelijkheid van mannen alle aandacht in een tijdschrift als *Men and Masculinities*, maar hun seksuele gedrag weinig. Aan de vrouwenkant heeft de mannelijkheid van de *transgender* en de *po* (*butch*) weliswaar aandacht gekregen⁷, de slet – die als regenpool fungeert van de trut die seksueel trouw is en zich in 'liefde' bindt aan een heteroman – blijft een marginaal thema. Sterker nog, seksueel plezier staat onder feministen steeds vaker in een kwaad daglicht. Sinds de 'seksuele revolutie'⁸ is de erotische vrijheid alleen maar afgenomen, mede door een monstercollatie van behoudende de feministen als Andrea Dworkin met republikeinse als Reagan.

In de Verenigde Staten en ook in Nederland woedden in de jaren tachtig *sex wars* waarin links-libertijnse feministen zoals Gayle Rubin het opnamen voor het seksuele plezier tegen meer behoudende feministen als Dworkin die het juist wilden verbieden. De eerste groep vocht voor lesbiennes, *transgenders*, hoeren, sadomasochisme en porno terwijl de andere groep zich ertegen verzette. De laatsten verweten de eersten dat ze de mannen in hun seksuele gedrag imiteerden. Die repliceerden op hun beurt dat seksueel plezier niet aan mannen was voorbehouden (Duggan en Hunter 1995). In Zweden heeft een sociaal-democratische variant van het behoudende feminisme gezegevierd en is alle prostitutie verboden net als (semi)publieke homoseks. Goede seks is brave seks onder volwassenen. Ze zijn er bezig mannen en sletten te temmen en streven het ideaal van Friedrich Engels na dat net als vrouwen ook mannen (serieel) monogaam moeten worden (Kulick 2005). Castratielust als antwoord op penisnijd? Het behoudende feminisme blijft in ieder geval een fundamenteel verschil zien tussen mannen en vrouwen en opteert voor een vrouwelijk, tamelijk seksloos perspectief, terwijl de libertijnen het sekseverschil willen doorbreken – juist op seksueel gebied.

Aan het eind van de negentiende eeuw gingen christenen, socialisten en feministen een onzalige coalitie aan in een strijd die zich eerst tegen prostitutie keerde en vervolgens tegen seksuele variatie (De Vries 1997). Aan het begin van de eenentwintigste eeuw zegevierde eenzelfde coalitie in Zweden en nu zien we een vergelijkbare ontwikkeling in Nederland waar Balkenende en Bos in koor het gezin prijzen. Lodewijk Asscher en Baukje Prins (2006) strijden allebei tegen de prostitutie – omdat er zoveel geweld in de hoerenwereld bestaat. Het toont hun blindheid voor het geweld dat ingezet wordt om van meisjes moeders en madonna's te maken. Zelfs in een beschaafd land als Nederland waar vrouwenbesnijdenis en eerwraak alleen bekend zijn als import uit den vreemde, bestaat waarschijnlijk duizend maal meer geweld in de gezinssfeer dan in de hoerenwereld.

De positie van libertijnse feministen die prostitutie verdedigen, is niet dat geweld in de hoerensector niet bestreden moet worden en ook niet dat we moeten kiezen voor slet of trut, maar dat in een vrije samenleving beide posities een eigen plaats verdienen. Net zoals de nicht en de heteroman. Niet voor niks belichamen slet en nicht seksueel plezier en vrijheid van doen en denken tegenover de traditionele man die voor seksuele hypocrisie en machtsmisbruik staat.

In deze strijd laten de mannen zich niet zo horen. Traditionele mannen van de religieuze soort zijn blij met de behoudende feministen, de ouderwetse hoerenlopers reflecteren hun gedrag zelden, de mannenbeweging en haar sociaal-democratische navolgers bekennen braaf schuld aan het 'verkeerde' gedrag van mannen maar henzelf zou geen blaam treffen. Het zijn vooral homomannen die het erotisch plezier verdedigen. Om meer mannen bij de strijd om seksuele vrijheid te betrekken is een transformatie van mannelijkheid die niet steriliseert maar het seksuele zelfbewustzijn van mannen activeert, cruciaal. Heteromannen praten vaak stoer over seks, maar zelden serieus. Ze kunnen seksuele bravoure tonen, homoseks en nichterigheid spelen maar mogen het vooral niet belichamen. Mannelijkheid is een dwangbuis van uitingen en

